

Keuzevrijheid

Het schooljaar zit er bijna op. Nog een weekje en de deuren gaan op slot. Vroeger zongen leerlingen:

Vakantie, vakantie,

Boeken in het vuur

Meester aan 't touwtje

Schooltje staat te huur

Maar ik geloof dat dat liedje uitgestorven is. Ik hoor het in ieder geval nooit meer, en ook mijn eigen kinderen heb ik het nooit horen zingen. Ik weet ook niet of er een eigentijdse variant op is verzonnen. Maar goed, het liedje staat natuurlijk vooral voor een gevoel van opluchting; he, he, het zit er op, eindelijk even bevrijd van roosters, lestijden, cijfers, leerlingen, beoordelingen, OPP's, schoolplannen en wat dies meer zij.

Terugblik

De naderende vakantie is ook een moment om even terug te kijken naar wat er allemaal gebeurd is. Dat was veel, ik schreef er in een vorige blog al over. Het samenwerkingsverband VO, het Taalcentrum en de scholen voor speciaal onderwijs werden dit jaar getroffen door een kleine tsunami aan inspectiebezoeken en er was de wettelijke plicht om weer voor een periode van vier jaar nieuwe Ondersteuningsplannen te maken. Dat was veel werk, veel overleggen, veel praten – ik zal u er verder niet mee vermoeien - het is allemaal goed afgelopen. De koers is scherper, we kunnen weer vooruit. Het was ook mijn eerste volledige schooljaar. Een jaar waarin ik langzaam maar zeker vertrouwd raakte met de eigen dynamiek van het onderwijsveld, de bekostigingssystemen, de overlegstructuren, de verschillende scholen, de verhoudingen tussen de scholen, de plek van het speciaal onderwijs in het geheel. Ik merk elke keer weer hoe ingewikkeld het is als ik het aan vrienden en bekenden probeer uit te leggen. Maar het gaat me steeds beter af.

Waar je in zo'n eerste jaar ook op stuit zijn de dilemma's, de ongerijmdheden die soms goede ontwikkelingen in de weg staan. Bijvoorbeeld dat in het voortgezet onderwijs een maatwerkarrangement voor ingewikkelde en problematische leerlingen vaak inzet en flexibiliteit vanuit verschillende bekostigingssystemen veronderstelt. En dat iedereen dat wenselijk vindt, maar dat het desondanks niet voor elkaar komt, zodat de leerling blijft hangen in een situatie waar hij juist uit verlost zou moeten worden. We weten wel wat er zou moeten gebeuren, maar krijgen het niet of erg lastig voor elkaar. Dat is frustrerend. Vooral voor de leerling, de ouders, de school en ook voor ons

Gespecialiseerde hulp in de zorg

Iets heel anders is dat er een spanning bestaat tussen de keuzevrijheid van ouders om vrij te kunnen kiezen naar welke scholen ze hun kinderen sturen en de noodzaak om in het onderwijsveld ervoor te zorgen dat sommige scholen zich specialiseren in het ondersteunen van groepen leerlingen die extra ondersteuning en zorg nodig hebben.

Dat laat zich misschien het beste uitleggen door een vergelijking te maken met de gezondheidszorg. Tot voor kort kon je in principe bij elk ziekenhuis in de buurt terecht voor meer gespecialiseerde hulp; elk ziekenhuis had daarvoor een zo ruim mogelijk aanbod. De laatste jaren is echter steeds duidelijker geworden dat dat een ineffectief systeem is; dat het beter is dat elke ziekenhuis de basis van gespecialiseerde zorg levert en dat daarnaast een specialisme heeft waar dat ziekenhuis zich op profileert. Bijvoorbeeld maagoperaties,

botbreuken of kunstheupen, om maar wat te noemen. In plaats van dat ze van deze handelingen er slechts een beperkt aantal doen, kunnen ze er nu veel doen, wat de kwaliteit van de zorg ten goede komt. Ze kunnen het ook efficiënter en daarmee vaak goedkoper organiseren. Het enige nadeel is dat de patiënt vaker wat langer moet reizen om in het juiste ziekenhuis de behandeling te ondergaan. Vervelend, maar die patiënt heeft eigenlijk geen keuze. Hij of zij wil immers zo goed mogelijk geholpen worden en kan niet overal terecht. En hoe erg is het als je voor je heupoperatie wat meer kilometers moet reizen?

Gespecialiseerde ondersteuning in het onderwijs

In het voortgezet onderwijs zou een zelfde ontwikkeling denkbaar zijn. Elke school moet nu zorgen dat de basisondersteuningsstructuur dat de basiskwaliteit op orde is om zoveel mogelijk bijzondere, lastige, kwetsbare of leerlingen met een beperking zo goed mogelijk regulier onderwijs te bieden. Daarnaast zou het heel goed zijn als scholen, zeker in het voortgezet onderwijs, in een regio daarnaast aparte zorgprofielen ontwikkelen. Dan is de ene school extra goed in leerlingen met een (lichte) autismestoornis, de volgende weet raad met leerlingen met gedragsproblematiek, de andere met langdurige zieke kinderen. Maar dat heeft weer alleen zin als deze scholen dan ook echt die leerlingen krijgen die zij het beste kunnen ondersteunen, dan hebben ze ondersteuning, geld en mogelijkheden om hun specifieke profiel verder inhoud te geven, de deskundigheid van mentoren en docenten te vergroten. Alleen: die leerlingen krijgen ze niet, althans ze kunnen er niet van op aan, omdat ouders niet gehouden zijn om die school te kiezen. Ik heb het meegemaakt dat een brede school voor voortgezet onderwijs zich optimaal heeft voorbereid om een aantal leerlingen extra ondersteuning en begeleiding te bieden en dat de ouders dan toch voor een andere school kiezen. Ze kunnen immers bij elke andere school met het juiste profiel aanmelden, en die school is verplicht ze te accepteren. Het gevolg is dat deze profileringen, deze collectieve arrangementen, die leerlingen zeker ten goede zal komen, niet tot stand komen.

Je zou dus kunnen zeggen dat één van de fundamenten van het Nederlandse onderwijs, namelijk het recht van ouders om zelf een school uit te kiezen, in bepaalde omstandigheden contraproductief werkt om ingewikkelde leerlingen die ondersteuning te bieden die het beste bij hen past. Dan kun je natuurlijk zeggen: dat is dan de verantwoordelijkheid van de ouders, maar ja.... daar zijn hun kinderen dan wel de dupe van. Want wat we daardoor zien is dat deze kinderen een grotere kans maken om na enige tijd toch weer bij het speciaal onderwijs terecht komen. En dat was nu net wat we ook wilden voorkomen.

Vooruitblik

Over dit en andere zaken ga ik deze vakantie eens goed nadenken om te kijken hoe we daar nu met elkaar slimme en creatieve dingen op kunnen verzinnen. Want ongerijmdheden zijn er genoeg in het onderwijs, maar dat is nog geen reden om je erbij neer te leggen.

Een goede zomer toegewenst en tot volgend schooljaar!

Hetty Vlug

"Hetty Vlug blogt over haar ervaringen en inzichten als directeur van de coöperatie Passend Onderwijs Almere en bestuurder van Almere Speciaal, het Taalcentrum en het OPDC."